

Investigating the Role of Loan Guarantees on Auditing Fees with Emphasis on Social Responsibility

Reza Jamei^{1*}, Ali Heidari²

¹ Faculty Member, Department of Accounting, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran.

² MSc, Department of Accounting, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran.

ARTICLE INFO

Received: 12.03.2021

Revised: 12.31.2021

Accepted: 01.18.2022

Keyword:

Audit

Fees

Loan guarantees

Social responsibility

***Corresponding Author:**

Reza Jamei

Email: r.jamei@uok.ac.ir

ABSTRACT

One factor affecting audit risk and subsequently audit fee is loan guarantees, and companies by investing in the field of social responsibility, seek to reduce information asymmetry and maintain reputation and credibility in society. If auditors rely on the social responsibility of companies, it can affect the audit fee. In this regard, the data of 105 companies for the period 2009 to 2018 was tested. In order to fit the model of the multivariate regression pattern, the generalized least squares method was used, and to test the hypotheses, the panel data method with fixed effects and the Eviuse software were used. The findings showed that the received loan guarantee had a positive and significant effect on the audit fee, and social responsibility had a negative and significant effect on the relationship between the loan guarantee and the audit fee. The results indicated that since the loan guarantee bonds increase the risk and scope of the audit, it increases the audit fee, and also the disclosure of corporate social responsibility information reduces the effect of increasing the audit fee caused by the loan guarantee bonds. In other words, the information in social responsibility reports increases the transparency of information and reduces their asymmetry. In fact, it can be said that the adherence of companies to their responsibility towards society (social responsibility) makes them provide their financial information accurately to the auditors and the loans received from the banks in order to fulfill the objectives of the contract. Obtaining consumer loans (one of the problems of society is money laundering) will reduce the risk and ease of the audit process and thus reduce the fee.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

According to the requirements of the stock exchange regarding the examination of financial statements of companies by independent auditors and the formation of the public accountants society, each institution in order to influence the market, acquire and retain its customers in this competitive market turns to policies, one of which is the amount of audit fees. Many research studies have been conducted in the past on factors affecting audit fees, volume of financial statements, the use of specialized and restrained human resources, and audit risk. Taking into consideration the development of companies and conducting new research, it can be stated many factors impact the audit fee. This research was based on the impact of loan guarantees on the risk and scope of the audit, and investigated the role of this variable (loan guarantees) in audit fees. Due to the lack of internal research in this field, it was necessary to conduct this research in the companies admitted to the Tehran Stock Exchange.

Methodology

This research was applied in terms of purpose, correlational, and post-event in terms of descriptive method. The statistical population of the research included the companies accepted on the Tehran Stock Exchange between 2009 to 2018 and 105 companies were selected using the elimination sampling method. The present research included two hypotheses, and regression analysis was applied using EViews software to check the research hypothesis. In the research hypotheses, the dependent variable of auditing fees and independent variable of loan guarantees and modifier variable was social responsibility.

Results and discussion

The results of descriptive statistics showed that audit fees had an average of 6.715, median of 6.649 and standard deviation of 0.968; and loan guarantees had an average of 0.221, median of 0.178 and standard deviation of 0.197. The lower the standard deviation of the variable, the less the dispersion of the data and the greater the concentration of the data. The results of the heterogeneity of variance test was less than 0.05, indicating that there was heterogeneity of variance in both hypotheses. To solve the disorder of variance heterogeneity in panel data, the practical approach of generalized least squares was used in estimating the model (hypothesis). In examining the relationship between loan guarantees and audit fees, F statistic was 95.202 and significance level of 0.000 with confidence assumption of 0.95 were obtained, indicating the model's good meaning. In addition, the coefficient of determination (R^2) was 0.922 and for greater certainty about the significance level of the coefficient of determination (R^2), the adjusted coefficient of determination was needed. Taking into consideration that the adjusted was R^2 0.912 and its difference with R^2 was small, it showed that the selected variables for estimating the model was chosen correctly. The Durbin - Watson statistic was 1.66, indicating that there was no serial correlation between the residuals of the model. Since the coefficient of the independent

variable was positive and significant and 0.332, and the significance level of this variable (loan guarantees) was 0.002 and less than 0.05, there was a positive and significant relationship between the loan guarantees and audit fees. In examining the relationship between loan guarantees and audit fees with emphasis on social responsibility, the obtained F statistic of 108.595 and significance level of 0.000 with confidence assumption 0.95, it can be said that the model had good meaning. In addition, coefficient of determination (R^2) was 0.932. For greater certainty about the significance level of the coefficient of determination (R^2), the adjusted coefficient of determination needed to be adjusted. Considering that the adjusted R^2 was 0.923 and its difference with R^2 was small, it shows that the selected variables for estimating the model was chosen correctly. The Durbin – Watson statistic was 1.697 indicating that there was no serial correlation between the residuals of the model. Since the coefficient of the loan guarantees* social responsibility was -5.642 and negative and significant, and the significance level of this variable (Loan guarantees* Social Responsibility) was 0.000 and less than 0.05, it can be concluded that social responsibility had a negative and significant impact on the relationship between the loan guarantees and auditing fees.

Conclusion

The findings showed that the loan guarantees had a positive and significant relationship with auditing fees and social responsibility had a negative and significant effect on the relationship between the loan guarantees and auditing fees.

دانشگاه فنی و حرفه‌ای
تفکیک تهران

کارافن

فصلنامه علمی دانشگاه فنی و حرفه‌ای

تابستان ۱۴۰۱، دوره ۱۹، شماره ۲، ۵۶۶-۵۴۷

آدرس نشریه: <https://karafan.tvu.ac.ir/>

doi: [10.48301/KSSA.2022.298447.1655](https://doi.org/10.48301/KSSA.2022.298447.1655)

شاپای الکترونیکی: ۴۴۳۰-۲۵۳۸

شاپای چاپی: ۹۷۹۶-۲۳۸۲

مقاله پژوهشی

بررسی نقش وثایق تسهیلات دریافتی بر حق الزحمه حسابرسی با تاکید بر مسئولیت اجتماعی

رضا جامعی^{*۱}، علی حیدری^۲

- ۱- عضو هیئت علمی، گروه حسابداری، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران.
- ۲- کارشناس ارشد، گروه حسابداری، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران.

چکیده

یکی از عوامل موثر بر ریسک حسابرسی و به دنبال آن حق الزحمه حسابرسی را تحت تاثیر قرار می‌دهد وثایق تسهیلات دریافتی می‌باشد و شرکت‌ها با سرمایه‌گذاری در زمینه مسئولیت اجتماعی به دنبال کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و حفظ شهرت و اعتبار خود نزد جامعه می‌باشند و در صورت اتکاء حسابرسان بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها می‌توانند روی حق الزحمه حسابرسی تاثیر بگذارند هدف این پژوهش بررسی نقش وثایق تسهیلات دریافتی حق الزحمه حسابرسی با تاکید بر مسئولیت اجتماعی می‌پردازد در این راستا داده‌های ۱۰۵ شرکت برای دوره ۱۳۸۸ الی ۱۳۹۷ آزمون شده است. به منظور برآزش مدل الگوی رگرسیون چند متغیره، از روش حداقل مربعات تعمیم یافته و جهت آزمون فرضیه‌ها از روش داده‌های تابلویی با اثرات ثابت و از نرم‌افزار ایویوز استفاده شده است. یافته‌ها نشان داد که وثایق تسهیلات دریافتی بر حق الزحمه حسابرسی تاثیر مثبت و معناداری دارد و همچنین مسئولیت اجتماعی بر رابطه بین وثایق تسهیلات دریافتی و حق الزحمه حسابرسی تاثیر منفی و معناداری دارد. نتایج حاکی از آن است وثایق تسهیلات دریافتی از آنجایی که باعث افزایش ریسک و دامنه حسابرسی می‌شود حق الزحمه حسابرسی را افزایش می‌دهد و همچنین افشاء اطلاعات مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تاثیر افزایش حق الزحمه حسابرسی ناشی از وثایق تسهیلات دریافتی را کاهش می‌دهد به عبارتی اطلاعات موجود در گزارش‌ها مسئولیت اجتماعی باعث افزایش شفافیت اطلاعات و کاهش عدم تقارن آنها می‌شود. در واقع می‌توان گفت پایبندی شرکت‌ها به مسئولیت خود در برابر جامعه (مسئولیت اجتماعی) باعث می‌شود اطلاعات مالی خود را به صورت دقیق در اختیار حسابرسان قرار دهند و تسهیلات دریافتی از بانک‌ها را در راستای تحقق اهداف قرارداد اخذ وام مصرف نمایند (یکی از معضلات جامعه که پولشویی هست کاهش یابد) و در نهایت باعث کاهش ریسک و سهولت در فرآیند حسابرسی و در نتیجه کاهش حق الزحمه خواهد شد.

اطلاعات مقاله

دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۰۵/۲۴

بازنگری مقاله: ۱۴۰۰/۱۰/۲۰

پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۱۲/۲۱

کلید واژگان:

حق الزحمه

حسابرسی

وثایق

تسهیلات دریافتی

مسئولیت اجتماعی

*نویسنده مسئول: رضا جامعی

پست الکترونیکی:

r.jamei@uok.ac.ir

©2022 Technical and Vocational University, Tehran, Iran. This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0 license) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

مقدمه

با توجه به الزامات بورس اوراق بهادار راجع به بررسی صورت‌های مالی شرکت‌ها توسط حساب‌برسان مستقل و تشکیل جامعه حسابداران رسمی، هر موسسه در راستای نفوذ در بازار و کسب و حفظ مشتریان خود، در این بازار رقابتی دست به سیاست‌هایی می‌زند که یکی از آنها حق‌الزحمه حسابرسی است بر اساس مدل کلاسیک حق‌الزحمه حسابرسی؛ هزینه‌های حسابرسی نه تنها شامل هزینه‌های تحمیل شده (بهای تمام شده خدمات حسابرسی) در طی مراحل حسابرسی است، بلکه ریسک‌های بالقوه شامل می‌شود (هوپوستون و همکاران، ۲۰۰۵؛ سیمونیوک، ۱۹۸۰).^۱ ریسک حسابرسی نقش مهمی در تعیین قیمت گذاری حسابرسی ایفا می‌کند و حساب‌برسان نیز به ریسک توجه دقیق دارند، به ویژه از سال ۲۰۰۶ که رویکرد حسابرسی ریسک گرا مطرح، و حساب‌برسان در قضاوت‌های خود بر اهمیت ریسک صاحبکار تأکید کردند (اکسی و کویی، ۲۰۰۶).^۲ مطالعات قبلی عمدتاً بر خطرات ذاتی عملیات تجاری متمرکز شده‌اند و به طور معمول اثرات ریسک حسابرسی با استفاده از شاخص‌هایی مانند؛ بازدهی، نسبت جاری و نسبت بدهی اندازه‌گیری و مورد بررسی قرار داده‌اند (های، ۲۰۱۳).^۳ در این پژوهش نقش وثایق تسهیلات دریافتی بر حق‌الزحمه حسابرسی بررسی شده است. با توجه به مطالعات گذشته یکی از عواملی که روی ریسک و دامنه حسابرسی تأثیر می‌گذارد وثایق تسهیلات دریافتی است (وانگ و همکاران، ۲۰۲۰).^۴ شرکت‌ها بخشی از سرمایه از محل وام بانکی در ازای اعطای وثیقه تأمین می‌نمایند. بانک‌ها به عنوان یک کانال تأمین مالی از قدرت چانه زنی قابل توجهی برخوردارند و عموماً از ضامن می‌خواهند که تضمین لازم الاجرا را برای پرداخت بدهی وام گیرنده در صورت عدم بازپرداخت، بدهند. با توجه به اعتبار قوی شرکت‌های بورسی، بانک‌ها معمولاً این نوع شرکت‌ها را برای ضمانت مطلوب می‌دانند. و با ارائه تضمین تحت عنوان یک نوع بیمه به وام دهندگان، محدودیت‌های مالی وام گیرندگان را کاهش می‌دهد (کالکائینی و همکاران، ۲۰۱۴).^۵ در صورتی که وام گیرنده به دلایلی همچون ورشکستگی و عدم تداوم فعالیت نتواند بدهی خود را باز پرداخت نمایند حساب‌برسان احتمال دارند به دلیل اتکاء بانک و ضامن به صورت‌های مالی حسابرسی شده در معرض ریسک دعوی قضایی قرار گیرند و برای پوشش این ریسک دامنه رسیدگی خود را افزایش می‌دهند و این امر باعث افزایش حق‌الزحمه حسابرسی می‌شود (وانگ و همکاران، ۲۰۲۰). همچنین در بخش دیگر از این پژوهش، به اثر تعدیل‌گر مسئولیت اجتماعی بر رابطه بین وثایق تسهیلات دریافتی و حق‌الزحمه حسابرسی پرداخته شده است. افزایش شفافیتی که از گزارش‌های مسئولیت اجتماعی حاصل می‌شود، باعث کاهش هزینه سرمایه گذاری، محدود کردن خطاهای پیش‌بینی شده تحلیل‌گران و افزایش ارزش پول نقد می‌شود (اتیگ و همکاران، ۲۰۱۳؛ گه و لیو، ۲۰۱۵؛ لیو و همکاران، ۲۰۱۷).^۶ به‌طور کلی مسئولیت اجتماعی، از لحاظ فرهنگ سازمانی و یکپارچگی مدیریتی به شرکت‌ها کمک (گائو و همکاران، ۲۰۱۴؛ لی، ۲۰۱۷؛ مارتینز-فررو و همکاران، ۲۰۱۵).^۷ سیگنال مثبت مسئولیت اجتماعی شرکت آن است که؛ صداقت، اعتبار و اعتماد به نفس مدیریت شرکت‌ها را پیش‌بینی و نشان می‌دهد (گیویرال و همکاران، ۲۰۱۴؛ هوی و همکاران، ۲۰۱۳).^۸ اطلاعات غیر مالی مسئولیت اجتماعی یک داده مهم برای حسابرسی است (برازل و همکاران، ۲۰۰۹).^۹ همچنین بیشترین ریسک شرکت‌ها در زمینه تأمین سرمایه می‌باشد. بنابراین آنها با سرمایه‌گذاری در زمینه مسئولیت اجتماعی و در نتیجه حفظ شهرت و

¹ Houston; Simunic

² Xie & Cui

³ Hay

⁴ Wang

⁵ Calcagnini

⁶ Attig, Ge & Liu; Lu

⁷ Gao; Lee; Martínez-Ferrero

⁸ Guiral & Hoi

⁹ Brazel

اعتبار خود نزد سرمایه‌گذاران و سایر ذی‌نفعان به دنبال این هستند با افزایش شفافیت اطلاعات، عدم تقارن اطلاعاتی خود را کاهش دهند. که این امر باعث کاهش ریسک و پایین آمدن حق الزحمه حسابرسی می‌شود (وانگ و همکاران، ۲۰۲۰). این پژوهش با توجه به تاثیر وثایق تسهیلات دریافتی در ریسک و دامنه حسابرسی، به بررسی نقش این موضوع در تعیین حق الزحمه حسابرسی پرداخته است. با توجه به عدم وجود پژوهش‌های داخلی در این زمینه، انجام این پژوهش در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران ضروری می‌باشد.

ساختار کلی پژوهش به شرح زیر می‌باشد.

- ۱- بیان مبانی نظری و مرور پیشینه.
- ۲- فرضیه‌های تحقیق.
- ۳- روش شناسی.
- ۴- بیان مدل‌ها و متغیرهای پژوهش.
- ۵- یافته‌ها.
- ۶- نتیجه‌گیری و پیشنهادهای پژوهش.

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

وثایق تسهیلات دریافتی و حق الزحمه حسابرسی

مهم‌ترین منافع اقتصادی موسسات حسابرسی، حق الزحمه می‌باشد که شامل ارزیابی حسابرس از وقوع زیان‌ها، ریسک‌ها و هزینه به کارگیری نیروی انسانی برای اجرای عملیات حسابرسی است. حسابرس با توجه به این موارد ذکر شده فوق و قضاوت خود، مبلغی برای حق الزحمه حسابرسی تعیین می‌کند (استانلی، ۲۰۱۱)^۱. ریسک‌های مربوط به گزارش حسابرسی علاوه بر این که موجب تحمیل ضررهای بالقوه مرتبط با اقامه دعوی علیه حسابرسان می‌شود (کارسلو و پالمروز، ۱۹۹۴)^۲. بلکه فرصت‌ها و درآمدهای غیر حسابرسی که به اعتبار حسابرسان ارتباط دارد را محدود می‌کند (های، ۲۰۱۳)^۳. تضمین وام یک قرارداد قانونی و قابل اجراء است در صورت کوتاهی وام‌گیرنده برای بازپرداخت بدهی می‌باشد در واقع یک نوع بیمه برای کاهش ریسک عدم بازپرداخت برای بانک است (بیونگ، ۲۰۰۹)^۴. ضمانت وام همچنین عدم تقارن اطلاعاتی بین بانک و وام‌گیرنده را کاهش می‌دهد ضمانت وام برای وام‌گیرنده می‌تواند مفید باشد چون با این ضمانت، بازپرداخت وام افزایش و نرخ بهره کاهش می‌یابد معمولاً دستورالعمل تضمین وام شامل سه مورد: وام‌دهنده، وام‌گیرنده و ضامن می‌باشد و همچنین می‌توان گفت ضمانت از طرف دولت‌ها، موسساتی که برای ارائه چنین تضمین‌هایی به وجود آمده‌اند و یا از طرف خود شرکت و شرکت‌های دیگر صورت می‌گیرد (ریدینگ و هاینز، ۲۰۰۱)^۴. ریسک بالا ناشی از تعهدات وام به منظور بازپرداخت وام‌های ضمانت شده زمان عدم پرداخت بدهی توسط وام‌گیرنده به وجود می‌آید هنگامی که قرار داد تضمین امضاء می‌شود ریسک به طور کامل متوجه فرد ضامن می‌باشد که به طور کامل به سلامت مالی وام‌گیرنده بستگی دارد هنگامی که وام‌گیرنده وام تضمین شده را دریافت می‌کند ممکن است اعتبار دریافتی در پروژه پر مخاطره به جای پروژه مشخص شده در قرارداد وام سرمایه‌گذاری کند و بانک‌ها به علت دریافت تضمین انگیزه کمتری برای نظارت بر پروژه‌ها دارند و ریسک اعتباری که به علت چنین خطرات اخلاقی ایجاد شده از بانک به ضامن و حسابرسان منتقل می‌شود هنگامی که توافقنامه تضمین امضاء شده است، ریسک‌ها به طور کامل به

¹ Stanley

² Carcello & Palmrose

³ Yeung

⁴ Riding & Haines

سلامت مالی وام‌گیرنده بستگی دارد بنابراین عدم اطمینان، ریسک‌های مالی و عملیاتی برای تضمین‌ها را افزایش می‌دهد. زمانی که بدهی حاصل از تضمین وام شرایط مربوط به بدهی را داشته باشند باید در ترازنامه ثبت شود. در مورد اینکه تضمین وام چگونه ممکن است حق الزحمه حسابرسی را تحت تاثیر قرار دهد دو استدلال وجود دارد، استدلال اول بر روی دامنه و فرآیند حسابرسی تمرکز دارد شرکت‌هایی که با عدم اطمینان جدی‌تری برای باز پرداخت وام مواجه هستند به احتمال زیاد اطلاعات نادرست ارائه می‌دهند با توجه به احتمال زیاد مشکلات مالی توسط شخص وام‌گیرنده و موارد اشتباه در فعالیت‌های تضمین وام حسابرسان احتمالاً دامنه آزمون رعایت و آزمون‌های اصلی فرآیند حسابرسی و استفاده از حسابرسان با تجربه را افزایش می‌دهند که این امر باعث افزایش حق الزحمه حسابرسی می‌شود به عنوان مثال حسابرسان ممکن است بررسی کنند که آیا سیستمی که مدیریت برای تضمین‌های وام ایجاد می‌کند به‌طور موثر اجراء و بدهی‌ها ناشی از تضمین وام به‌درستی و به‌طور کامل ثبت می‌شود بنابراین حسابرسان به علت افزایش روش‌های حسابرسی، حق الزحمه را افزایش می‌دهند (کینی و مکدانیل، ۱۹۸۹)^۱. استدلال دوم مبتنی بر ریسک‌های حسابرسی است. با وجود ریسک‌های کلی منوط به عدم پرداخت بدهی توسط وام‌گیرنده که با خطر اخلاقی و ضمانت اشخاص که دارای منافع مشترک و روابط تجاری با اهمیت با هم دارند تشدید می‌شود (فیسمن و وانگ، ۲۰۱۰)^۲. با صدور ضمانت توسط اشخاص وابسته احتمال انجام فعالیت‌های تبانی افزایش، و ریسک‌های مالی و عملیاتی را تشدید می‌کند (برکمن و همکاران، ۲۰۰۹)^۳. هنگامی که این ریسک‌ها با افزایش روش‌های حسابرسی نتوان کاهش داد حق بیمه ریسک برای حسابرسان در نظر گرفته می‌شود که این امر باعث افزایش حق الزحمه حسابرسی می‌شود (لیو و همکاران، ۲۰۱۶). به طور خلاصه، وثایق تسهیلات دریافتی از آنجائی که موجب افزایش ریسک و دامنه کار حسابرسی می‌شود حق الزحمه حسابرسی را افزایش می‌دهد (وانگ و همکاران، ۲۰۲۰).

مسئولیت اجتماعی شرکت و ارتباط بین وثایق تسهیلات دریافتی و حق الزحمه حسابرسی

مسئولیت اجتماعی یک ساختار چند بعدی است که شامل انتظارات اقتصادی، حقوقی، اخلاقی و اختیاری است که جامعه در یک زمان و مکان خاص از سازمان‌ها دارند (هیوانگ و واتسون، ۲۰۱۵)^۴. این تعریف نشان می‌دهد که شرکت‌ها با اطاعت از قانون و رفتار اخلاقی خوب، در جهت کسب اهداف خود در زمینه مسئولیت اجتماعی مشارکت دارند. به لحاظ مفهومی اهداف فعالانه مسئولیت اجتماعی کسب سود، اطاعت از قانون، رفتار اخلاقی می‌باشد مسئولیت اجتماعی شرکت به‌عنوان اطلاعات اضافی شکاف اطلاعاتی میان سهامداران را کاهش می‌دهد (چو و همکاران، ۲۰۱۳)^۵. بنابراین افزایش شفافیت اطلاعات ناشی از گزارش‌های مسئولیت اجتماعی شرکت، هزینه سرمایه، محدودیت پیش‌بینی تحلیل-گران را کم و افزایش ارزش دفتری دارایی‌های نقد را نشان می‌دهد یک سیگنال مثبت در مسئولیت اجتماعی شرکت، مسئولیت، پیش‌بینی و همچنین صداقت و اعتماد به نفس مدیریت شرکت را نشان می‌دهد که منجر به افزایش شفافیت اطلاعات و کاهش ریسک مالی شرکت می‌شود (وانگ و تیوتله، ۲۰۱۴)^۶. محرک‌های گزارشگری مسئولیت اجتماعی ریشه در دو منبع دارد: اولاً دخالت دولتی از طریق ضوابط قانونی و مجازات‌ها. ثانیاً، توجه سهام‌داران و ذی‌نفعان به آثار اجتماعی فعالیت‌های شرکت‌ها، آنان را به پاسخگویی در زمینه عملکرد اجتماعی سوق می‌دهد (نیک کار و همکاران، ۲۰۱۷). گزارش مسئولیت اجتماعی ممکن است تاثیر وثایق تسهیلات دریافتی بر حق الزحمه حسابرسی به تنهایی یا

¹ Kinney & McDaniel

² Fisman & Wang

³ Berkman

⁴ Huang & Watson

⁵ Cho

⁶ Wang & Tuttle

هر دو را تحت تاثیر قرار دهد؛ از دیدگاه اثرات اطلاعاتی افشای کامل اطلاعات به ذی‌نفعان ابزار دستیابی به اصل اخلاقی است (ال اتانگ، ۱۹۹۵).^۱ همین‌طور مسئولیت اجتماعی در کاهش عدم تقارن اطلاعاتی بین سهام‌داران نقش مهمی ایفاء می‌کند (لیو و چپوئه، ۲۰۱۵)^۲، که منجر به کاهش هزینه‌های سرمایه، خطاهای پیش‌بینی تحلیلگران و ارزش بالاتر وجه نقد می‌شود (واتینگ و همکاران، ۲۰۱۳؛ گه و لیو، ۲۰۱۵؛ لیو و همکاران، ۲۰۱۷). بنابراین با توجه به اثرات مسئولیت اجتماعی، می‌توان گفت که افشای مسئولیت اجتماعی توسط شرکت‌ها برای ارزیابی فعالیت‌های تضمین کاربدهای با اهمیتی دارد. شرکت‌ها تمایل دارند شروط مدیریت را برای ضمانت وام، سیستم کنترل داخلی و رویه‌های هیئت مدیره مربوط به فعالیت‌های تضمین وام در بخش حمایت از اعتبار دهنده در گزارش‌های مسئولیت اجتماعی را افشاء کنند به طور کلی این قوانین سازمانی نه تنها قبل از شروع کار حسابرسی و ارزیابی ریسک‌های تضمین وام توسط حسابرسان مفید است بلکه ریسک تصمیم‌گیری حسابرسان در طی فرآیند حسابرسی را کاهش می‌دهد. شرکت‌ها با افشای اطلاعات در حوزه مسئولیت‌های اجتماعی در گزارش‌های هیئت‌مدیره، باعث سهولت در ارزیابی تضمین‌های ارائه شده از طرف وام‌گیرنده خواهد شد که این امر علاوه بر حمایت از وام‌دهندگان باعث کاهش هزینه‌های فرآیند خواهد شد (لی، ۲۰۱۷)^۳. (وانگ و همکاران، ۲۰۲۰)، نشان دادند که وثایق تسهیلات دریافتی، به علت افزایش دامنه و ریسک حسابرسی، حق الزحمه حسابرسی را افزایش خواهند داد و در صورت اتکاء حسابرسان بر اطلاعات افشاء شده در گزارش‌های مسئولیت اجتماعی، این هزینه‌ها کاهش می‌یابد.

(آلمیدا و سیلوا، ۲۰۱۹)^۴، در پژوهشی که به بررسی رابطه بین اندازه شرکت، نسبت حساب‌های دریافتی به مجموع دارایی‌ها، بازده دارایی‌ها، اهرم مالی شرکت بر حق الزحمه حسابرسی پرداختند به این نتیجه رسیدند که این عوامل در تعیین میزان حق الزحمه حسابرسی نقش تعیین‌کننده‌ای دارند به عبارتی اندازه شرکت، نسبت حساب‌های دریافتی به مجموع دارایی‌ها، اهرم مالی اثر مثبت و معناداری با حق الزحمه حسابرسی دارند در حالی که بازده دارایی‌ها با هزینه حسابرسی اثر منفی و معناداری دارد و همچنین نوع موسسه حسابرسی با هزینه رسیدگی اثر مثبت و معناداری دارد. (دیو و همکاران، ۲۰۲۰)^۵، در پژوهشی که به بررسی تاثیر مسئولیت اجتماعی در انتخاب حسابرسان و حق الزحمه حسابرسی پرداختند نتایج حاکی از آن است شرکت‌هایی که در زمینه مسئولیت اجتماعی عملکرد بالایی دارند معمولاً حسابرسان بزرگ انتخاب می‌کنند و احتمال خیلی کمی دارد حسابرسان خود را به شرکت‌های حسابرسی کوچک تغییر می‌دهند و عملکرد بالای مسئولیت اجتماعی باعث افزایش کیفیت حسابرسی و کاهش ریسک حسابرسی می‌شود که نتیجه آن، کاهش حق الزحمه حسابرسی می‌باشد.

(کاسامانی و مصطفی، ۲۰۲۰)^۶، نشان دادند مسئولیت اجتماعی و عملکرد مالی با همدیگر ارتباط غیرمستقیم دارند به ویژه مسئولیت اجتماعی از طریق افزایش اعتبار، رضایت‌مندی مشتری و مزایای رقابتی با عملکرد مالی ارتباط مثبت دارد، به عبارت دیگر مسئولیت اجتماعی از طریق ایجاد دارایی نامشهود (شهرت، رضایت‌مندی مشتری و مزایای رقابتی) به‌طور غیرمستقیم برای تداوم فعالیت شرکت ضروری و عملکرد شرکت را ارتقاء می‌بخشد.

(وانگ و همکاران، ۲۰۲۰) نشان دادند که وثایق تسهیلات دریافتی، به علت افزایش دامنه و ریسک حسابرسی، حق الزحمه حسابرسی را افزایش می‌دهد و در صورت اتکاء حسابرسان بر اطلاعات افشاء شده مسئولیت اجتماعی موجب می‌شود افزایش حق الزحمه حسابرسی ناشی از وثایق تسهیلات دریافتی کاهش یابد.

¹ L'Etang

² Lu & Chueh

³ Lee

⁴ Almeida & Silva

⁵ Du

⁶ Kasamani & Mostafa

(نگیوبین و همکاران، ۲۰۱۹)^۱ معتقد هستند شرکت‌هایی که در جامعه قدرت بیشتری دارند برای حفظ و ارتقاء، شهرت و اعتبار خود با افزایش سرمایه‌گذاری در زمینه مسئولیت اجتماعی و شفافیت اطلاعات و صداقت به دنبال کاهش عدم تقارن اطلاعاتی هستند.

(صدرایی و همکاران، ۲۰۲۱) در پژوهشی که به تدوین مدل حق‌الزحمه حسابرسی در ایران پرداختند. نتایج پژوهش-شان حاکی از آن است عوامل تاثیرگذار بر تعیین مدل حق‌الزحمه حسابرسی در ایران می‌توان شامل چهار طبقه کلی شامل: عوامل مرتبط با صاحبکار، عوامل مرتبط با کار حسابرسی، عوامل مرتبط با حسابرس و سایر عوامل ارتباطی و اقتصادی دسته‌بندی کرد و همچنین نشان دادند عوامل موثر بر حق‌الزحمه حسابرسی در ایران می‌تواند متفاوت از عوامل برجسته در متون بین‌المللی باشد (مانند لابی، حق‌الزحمه سال قبل و میان دوره‌ای).

(جامعی و لطفی جو، ۲۰۲۱) در پژوهشی که به بررسی ارتباطات سیاسی بر حق‌الزحمه حسابرسی با تاکید بر ویژگی‌های بازار پرداختند. نتایج پژوهش حاکی از آن است ارتباطات سیاسی بر اظهار نظر حسابرس تاثیر منفی دارد. احتمال صدور گزارش مطلوب توسط حسابرسان در شرکت‌های غیردولتی بیشتر از شرکت‌های دولتی است. وجود سهام‌داران نهادی تاثیر ارتباطات سیاسی بر اظهار نظر حسابرس را تضعیف می‌کند مالکیت مدیریتی نیز تاثیر ارتباطات سیاسی بر اظهار نظر حسابرس را تضعیف می‌کند. لکن در صورت وجود مجازات‌های سختگیرانه ارتباطات سیاسی بر اظهار نظر حسابرس تاثیر منفی ندارد.

(فروغی ابری و همکاران، ۲۰۲۰) نشان دادند حسابرسان با صدور بند تداوم فعالیت در گزارش حسابرسی، خود را در مقابل هزینه‌های احتمالی ناشی از ورشکستگی صاحبکارانشان بیمه نموده و برای کاهش خطر حسابرسی خود، نیازی به تلاش و انجام آزمون‌های محتوایی بیشتر نداشته‌اند و همچنین نتایج پژوهش‌شان نشان می‌دهد افزایش برآورد ریسک خطر ورشکستگی صاحبکاران بر حق‌الزحمه حسابرسی تاثیر نداشته و حق‌الزحمه حسابرسی آنها معلول عوامل متعدد دیگری از جمله، بازده دارایی‌ها، مدت همکاری حسابرس با صاحبکار و نیز تعداد کارکنان است.

(نوشادی و همکاران، ۲۰۱۹) پژوهشی در تدوین مدل حق‌الزحمه حسابرسی نشان دادند؛ اندازه موسسات حسابرسی، شهرت مدیران و شرکا، میزان رعایت آیین رفتار حرفه‌ای، در سطح شرکت حسابرسی و عواملی همچون اندازه، مخاطره، توان تقاضای کیفیت، هدف صاحبکار از رسیدگی، حاکمیت شرکتی اثربخش از مهم‌ترین عوامل در سطح صاحبکار است همچنین مهمترین عوامل در سطح حرفه؛ درک ذی‌نفعان و استفاده‌کنندگان کلیدی، نگرش تصمیم‌گیرندگان در تدوین قوانین و مقررات تاثیرگذار می‌باشد.

(زارع پور و فرهادی اندرایی، ۲۰۱۸) نشان دادند که بین ارتباطات سیاسی با هزینه حسابرسی و انتخاب حسابرسان مستقل رابطه منفی و معناداری وجود داشته باشد و این سبب می‌شود صاحبان و سهامداران نهادی شرکت‌هایی که دارای ارتباطات سیاسی هستند جهت انجام رسیدگی صورت‌های مالی خود از شرکت‌های حسابرسی با رتبه الف استفاده نکنند و یا به میزان خیلی کمی استفاده کنند.

(دارایی و همکاران، ۲۰۱۶) در تحقیق‌شان نشان دادند که گزارش مسئولیت اجتماعی با ارزش شرکت ارتباط مستقیم و معنادار وجود دارد و می‌توان گفت که با افزایش گزارش مسئولیت اجتماعی ارزش شرکت نیز افزایش می‌یابد و بالعکس. همچنین گزارشگری مسئولیت اجتماعی با کاهش ریسک سیستماتیک رابطه معکوس و معنادار دارد یعنی با افزایش گزارشگری مسئولیت اجتماعی ریسک سیستماتیک نیز کاهش می‌یابد.

(حسن یگانه و بزرگر، ۲۰۱۳) نشان دادند که در پی گردش اجباری موسسه‌های حسابرسی، حق‌الزحمه حسابرسی افزایش یافته و منجر به تحمیل هزینه‌های اضافی به شرکت‌ها می‌شود.

¹ Nguyen

فرضیه‌های پژوهش

- با توجه به مبانی نظری و پیشینه پژوهش فرضیه‌های پژوهش به شرح ذیل می‌توان مطرح کرد.
- ۱- وثایق تسهیلات دریافتی بر حق الزحمه حساسی تاثیر مثبت و معناداری دارد.
 - ۲- مسئولیت اجتماعی بر رابطه بین وثایق تسهیلات دریافتی و حق الزحمه حساسی تاثیر مثبت و معناداری است.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر از نظر هدف از نوع پژوهش‌های کاربردی و از لحاظ استدلال برای نتیجه‌گیری، جزء پژوهش‌های استقرایی و همچنین از لحاظ ماهیت جزء پژوهش‌های توصیفی - همبستگی و از لحاظ انجام پژوهش جزء پژوهش‌های پس رویدادی و از لحاظ افق زمانی از نوع پژوهش‌های مقطعی است. در این پژوهش از رگرسیون چند متغیره (حداقل مربعات تعمیم یافته) به‌عنوان روش آماری استفاده می‌شود پس از جمع‌آوری اطلاعات، جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها و استخراج آمار توصیفی و آمار استنباطی از نرم افزار اکسل و ایویوز استفاده شده است.

مدل‌ها و متغیرهای پژوهش

به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های کمی و آزمون فرضیه‌های تحقیق از رگرسیون چند متغیره استفاده شده است مدل مورد استفاده جهت آزمون فرضیه‌های تحقیق، برگرفته از مدل تحقیق (وانگ و همکاران، ۲۰۲۰) به شرح زیر است

مدل (۱): آزمون فرضیه اول تحقیق

$$\ln \text{fee} = \beta_0 + \beta_1 \text{totalgua} + \beta_2 \ln \text{asset} + \beta_3 \text{reclnv} + \beta_4 \text{lev} + \beta_5 \text{currentratio} + \beta_6 \text{roa} + \beta_7 \text{loss} + \beta_8 \text{mao} + \beta_9 \text{big4} + \beta_{10} \text{switch} + \beta_{11} \text{soe} + \beta_{12} \text{arlag} +$$

مدل (۲): آزمون فرضیه دوم تحقیق

$$\ln \text{fee} = \beta_0 + \beta_1 \text{totalgua} + \beta_2 \text{csr} + \beta_3 \text{totalgua} * \text{csr} + \beta_4 \ln \text{asset} + \beta_5 \text{reclnv} + \beta_6 \text{lev} + \beta_7 \text{currentratio} + \beta_8 \text{roa} + \beta_9 \text{loss} + \beta_{10} \text{mao} + \beta_{11} \text{big4} + \beta_{12} \text{switch} + \beta_{13} \text{soe} + \beta_{14} \text{arlag} + \varepsilon$$

به‌طور خلاصه متغیرهای پژوهش به شرح ذیل می‌باشد.

متغیر وابسته

حق الزحمه حساسی^۱: در این پژوهش تحت عنوان متغیر وابسته استفاده شده است و برای اندازه‌گیری آن مانند (وانگ و همکاران، ۲۰۲۰) از طریق لگاریتم طبیعی حق الزحمه حساسی محاسبه شده است.

متغیر مستقل

وثایق تسهیلات دریافتی^۲: ضمانت وام یک قرارداد قانونی و قابل‌اجراء توسط ضامن، برای بازپرداخت بدهی در صورت عدم توانایی و یا قصور وام‌گیرنده می‌باشد. تضمین برای بانک اعطاء کننده وام به علت این‌که ریسک عدم بازپرداخت را کاهش می‌دهد سودمند است و برای محاسبه آن مانند (وانگ و همکاران، ۲۰۲۰) از نسبت ارزش وثایق تسهیلات دریافتی به مجموع دارایی‌ها محاسبه شده است. برای به‌دست آوردن ارزش وثایق تسهیلات دریافتی در قسمت

¹ ln fee

² Totalgia

یادداشت‌های پیوست صورت‌های مالی (قسمت تسهیلات دریافتی) استفاده شده است که این اطلاعات در صورت‌های مالی افشاء شده شرکت‌های بورسی در سایت کدال قابل دسترس می‌باشد.

متغیر تعدیل‌گر

مسئولیت اجتماعی^۱: امروزه مسئولیت پذیری اجتماعی به بخش جدایی ناپذیر فعالیت‌های تجاری تبدیل شده است که شرکت‌ها بخش قابل توجهی از هزینه‌های خود را صرف این فعالیت‌ها می‌کنند. مسئولیت اجتماعی با توجه به رهنمود سازمان گزارشگری جهانی^۲ و استاندارد ISO26000 که شامل سه بعد و ۱۷ مؤلفه و ۱۰۵ شاخص در یک مدل جامع ارائه گردیده است و برای محاسبه آن از چک لیست (حسن یگانه و برزگر، ۲۰۱۳) که شامل سه بعد اقتصادی، اجتماعی و محیطی است و ۱۷ مؤلفه‌ها و ۶۰ شاخص‌هایی برای اندازه‌گیری می‌باشد اگر هر یک از شاخص‌ها در گزارش‌های مسئولیت اجتماعی افشاء شده باشد عدد ۱ و در غیر این صورت صفر در نظر گرفته می‌شود و از نسبت تعداد شاخص‌های افشاء شده به کل شاخص‌های قابل افشاء در گزارش‌های مسئولیت اجتماعی درصدی برای این متغیر در هر سال شرکت تعیین می‌شود.

جدول ۱. چک لیست افشای اطلاعات مرتبط با مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها (حسن یگانه و برزگر، ۲۰۱۳).

کد	شرح/عنوان	ابعاد/مؤلفه‌ها/شاخص‌ها
EC	۱. بعد اقتصادی	ابعاد
SO	۲. بعد اجتماعی	
EN	۳. بعد محیطی	
EC1	۱.۱. عملکرد اقتصادی	
EC2	۲.۱. حضور در بازار و منطقه	مؤلفه‌های بعد اقتصادی
EC3	۳.۱. اثرهای اقتصادی غیر مستقیم	
EC4	۴.۱. سرمایه‌گذاری‌های مسئولانه	
EC5	۵.۱. مالیات	
SO1	۱.۱.۲. کار و کارکنان / اشتغال و رویه‌های کار	مؤلفه‌های بعد اجتماعی
SO2	۲.۲. حقوق بشر	
SO3	۳.۲. زنجیره تامین، مشتریان و مصرف‌کنندگان محصولات	
SO4	۴.۲. مشارکت و توسعه جامعه	
SO5	۵.۲. اخلاق کسب و کار / رویه‌های عملیاتی منصفانه	مؤلفه‌های بعد محیطی
SO6	۶.۲. رشوه‌خواری و پول‌شویی	
SO7	۷.۲. رعایت و تبعیت از قوانین و مقررات مرتبط بعد اجتماعی	
EN1	۱.۳. مواد اولیه و انرژی	مؤلفه‌های بعد محیطی
EN2	۲.۳. تنوع گونه‌های زیستی و منابع طبیعی	
EN3	۳.۳. انتشارات گاز، فاضلاب‌ها و ضایعات	
EN4	۴.۳. محصولات و خدمات و اثرهای زیست محیطی آن	
EN5	۵.۳. رعایت قوانین و مقررات مربوط زیست محیطی	

¹ Csr

³ Global reporting institute

متغیرهای کنترل

- اندازه شرکت^۱: از طریق لگاریتم طبیعی مجموع دارایی‌های شرکت محاسبه می‌شود.
- اهرم مالی^۲: از تقسیم مجموع بدهی‌ها بر مجموع دارایی‌ها به دست می‌آید.
- نسبت جاری^۳: از تقسیم دارایی جاری بر بدهی جاری محاسبه می‌شود.
- بازده دارایی‌ها^۴: از تقسیم سود خالص به مجموع دارایی‌ها محاسبه می‌شود.
- زبان خالص^۵: اگر شرکت زیان ده باشد عدد ۱ و در غیر این صورت صفر.
- ظهار نظر تعدیل شده^۶: زمانی که اظهار نظر حسابرس تعدیل شده باشد عدد ۱ و در غیر این صورت صفر.
- نوع موسسه حسابرسی^۷: اگر حسابرسی شرکت، توسط سازمان حسابرسی انجام شده باشد عدد ۱ و در غیر این صورت صفر.
- تغییرات حسابرس^۸: زمانی که حسابرس شرکت تغییر کند عدد ۱ و در غیر این صورت صفر.
- مالکیت دولتی^۹: اگر کنترل کننده نهایی دولت باشد عدد ۱ و در غیر این صورت صفر.
- تاخیر در گزارش حسابرسی^{۱۰}: از طریق لگاریتم طبیعی مجموع تعداد روزهای بین تاریخ ترازنامه و تاریخ انتشار گزارش حسابرسی محاسبه شده است.
- مجموع حساب‌های دریافتنی و موجودی‌ها به مجموع دارایی‌ها^{۱۱}: از تقسیم مجموع حساب‌های دریافتنی و موجودی‌ها به مجموع دارایی‌ها محاسبه می‌شود.

یافته‌های آمار توصیفی

در بخش آمار توصیفی، تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از شاخص مرکزی همچون میانگین و میانه و شاخص پراکندگی (انحراف معیار و چولگی) انجام پذیرفته است خلاصه وضعیت آمار توصیفی متغیرهای کمی و کیفی تحقیق در جدول ۲ و ۳ ارائه شده است. هرچه میزان انحراف معیار متغیرها کمتر باشد، پراکندگی داده‌ها کمتر و تمرکز داده‌ها بیشتر می‌باشد. با توجه به جداول ۲ و ۳ فوق مشاهده می‌گردد که متغیر اندازه شرکت بیشترین پراکندگی در داده‌ها و متغیر مسئولیت اجتماعی کمترین میزان پراکندگی را دارد. در مورد چولگی می‌توان گفت کلیه متغیرها به جزء، نسبت حساب‌های دریافتنی و موجودی‌ها به مجموع دادایی‌ها، اهرم مالی، مالکیت دولتی، تاخیر در گزارش حسابرسی به علت مثبت بودن چولگی دارای چولگی به سمت راست می‌باشند ولی متغیرهای نسبت حساب‌های دریافتنی و موجودی‌ها به مجموع دادایی‌ها، اهرم مالی، مالکیت دولتی، تاخیر در گزارش حسابرسی به علت منفی بودن چولگی دارای چولگی به سمت چپ می‌باشند. در خصوص نرمال بودن داده‌ها با توجه به سطح معناداری آزمون چارگ برا و اینکه این مقدار برای تمامی متغیرها از ۰/۰۵ بیشتر است می‌توان نتیجه گرفت تمامی متغیرها از توزیع نرمال پیروی می‌کنند.

¹ In asset

² Lev

³ Current ratio

⁴ Roa

⁵ Loss

⁶ Mao

⁷ Big4

⁸ Switch

⁹ Soe

¹⁰ Arlag

¹¹ Reclnv

جدول ۲. آمار توصیفی متغیرهای کمی پژوهش

نام متغیر	تعداد مشاهدات	میانگین	میانه	حداکثر	حداقل	چولگی	جاری برا	انحراف معیار
حق الزحمه حسابرسی	۱۰۵۰	۶/۷۱۵	۶/۶۴۹	۱۰/۷۰۵	۳/۱۳۵	۰/۶۹۳	۱۵۵/۱۶	۰/۹۶۸
وثایق تسهیلات دریافتی	۱۰۴۶	۰/۲۲۱	۰/۱۷۸	۱/۲۹۸	۰/۰۰۰	۱/۳۱۶	۵۳۰/۹۹	۰/۱۹۷
اندازه شرکت	۱۰۵۰	۱۳/۹۱۶	۱۳/۸۲۳	۱۹/۰۹۶	۱۰/۰۳۱	۰/۵۰۱	۶۶/۱۵	۱/۴۴۳
نسبت حساب‌های دریافتنی و موجودی‌ها به مجموع دارایی‌ها	۱۰۵۰	۰/۴۶۱	۰/۴۸۰	۰/۸۱۹	۰/۰۰۰	۰/۲۸۶	۳۲/۸۴	۰/۲۱۹
اهرم مالی	۱۰۵۰	۰/۵۰۲	۰/۵۳۸	۰/۸۱۲	۰/۰۱۷	۰/۷۷۵	۱۰۵/۴۵	۰/۲۳۱
نسبت جاری	۱۰۵۰	۱/۵۵۱	۱/۲۸۵	۱۳/۱۵۰	۰/۲۲۲	۴/۲۴۹	۵۰۱۷۸	۱/۱۶۱
بازده دارایی‌ها	۱۰۵۰	۰/۱۲۲	۰/۱۰۷	۰/۶۲۶	۰/۴۰۳	۰/۵۴۱	۱۴۹/۲۹	۰/۱۲۳
تاخیر در گزارش حسابرسی	۱۰۵۰	۴/۲۲۵	۴/۲۶۲	۵/۱۹۲	۲/۳۹۷	۰/۵۲۹	۴۹/۳۹	۰/۳۹۵

جدول ۳. آمار توصیفی متغیرهای کیفی پژوهش

نام متغیر	تعداد مشاهدات	میانگین	میانه	حداکثر	حداقل	چولگی	جاری برا	انحراف معیار
مسئولیت اجتماعی	۱۰۵۰	۰/۲۳۵	۰/۲۳۳	۰/۴۶۶	۰/۰۵۰	۰/۴۲۱	۳۱/۲۳	۰/۰۶۷
زیان خالص	۱۰۵۰	۰/۰۹۹	۰/۰۰۰	۱	۰	۲/۶۸۰	۲۴۳۰/۲	۰/۲۹۸
اظهار نظر تعدیل شده	۱۰۵۰	۰/۴۶۷	۰/۰۰۰	۱	۰	۰/۱۳۰	۱۷۴/۶۷	۰/۴۹۹
نوع موسسه حسابرسی	۱۰۵۰	۰/۲۲۴	۰/۰۰۰	۱	۰	۱/۳۱۵	۳۰۵/۵	۰/۴۱۷
تغییرات حسابرِس	۱۰۵۰	۰/۲۳۱	۰/۰۰۰	۱	۰	۱/۲۷۷	۲۹۰/۸۰	۰/۴۲۱
مالکیت دولتی	۱۰۵۰	۰/۵۳۹	۱/۰۰۰	۱	۰	۰/۱۵۶	۱۷۴/۶۹	۰/۴۹۸

نتایج آزمون f لیمر و hاسمن

در ابتداء جهت انتخاب الگوی رگرسیونی مناسب، آزمون F لیمر و در صورت لزوم H هاسمن مطابق جدول ۴، که برای هر دو فرضیه انجام شده است. همان‌گونه که ملاحظه می‌شود مقدار سطح معناداری محاسبه شده از آزمون F لیمر کوچکتر از ۵ درصد است. لذا فرض H_0 رد شده و فرض H_1 پذیرفته می‌شود. لذا از این رو باید از روش داده‌های تابلویی استفاده نمود. سطح معناداری برای H هاسمن نیز کوچکتر از ۵ درصد است. بنابراین فرض H_0 رد می‌شود رد فرض H_0 نشان می‌دهد که روش اثرات ثابت سازگار است و باید از روش اثرات ثابت استفاده شود.

جدول ۴. آزمون F لیمر و H هاسمن فرضیه اول و دوم

نام آزمون	فرضیه اول			فرضیه دوم		
	مقدار آماره	درجه آزادی	معناداری	مقدار آماره	درجه آزادی	معناداری
F لیمر	۱۰/۳۴	(۱۰۴/۹۲)	۰/۰۰۰	۱۰/۳۸	(۱۰۴/۹۲)	۰/۰۰۰
H هاسمن	۱۴۳/۸۶	۱۲	۰/۰۰۰	۱۴۱/۷۹	۱۴	۰/۰۰۰

آزمون ناهمسانی واریانس

ناهمسانی واریانس یکی از فروض کلاسیک رگرسیون است که در داده‌های ترکیبی موضوعیت پیدا می‌کند. در شرایطی که سری زمانی دوره مطالعه محدود و واحدهای مقطعی متعدد باشد به احتمال زیادی ناهمسانی واریانس بین گروهی وجود خواهد داشت از آنجایی که سری زمانی (۱۰ سال) و کوتاه است و نیز شرکت‌ها (مقاطع) زیادی در هر سال (۱۰۵ شرکت) مورد نظر می‌باشد انجام آزمون برای اطمینان از عدم وجود ناهمسانی واریانس الزامی است. نتایج حاصل از آزمون LR نشان می‌دهد با توجه به جدول شماره ۵ به علت این که سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ است، فرضیه صفر مبنی بر عدم وجود ناهمسانی واریانس پذیرفته نمی‌شود به عبارتی در هر دو فرضیه ناهمسانی واریانس وجود دارد و برای رفع اختلال ناهمسانی واریانس در داده‌های پانل روش‌های مختلفی وجود دارد که یکی از آنها حداقل مربعات تعمیم یافته (GLS) است بنابراین از رویکرد عملی حداقل مربعات تعمیم یافته (GLS) در برآورد مدل‌ها (فرضیات) استفاده شده است.

جدول ۵. آزمون ناهمسانی واریانس

نتیجه آزمون	LR آزمون			فرضیه‌ها
	معناداری	درجه آزادی	value	
ناهمسانی واریانس وجود دارد	۰/۰۰۰	۱۰۵	۶۳۴/۲۹	فرضیه ۱
ناهمسانی واریانس وجود دارد	۰/۰۰۰	۱۰۵	۶۲۸/۱۲	فرضیه ۲

نتایج آزمون فرضیه‌ها

فرضیه اول: شاخص عامل تورم واریانس در جدول ۶، برای تمامی متغیرها کمتر از ۱۰ به دست آمده است و نشان دهنده این است که هم خطی مشکلی برای نتیجه‌گیری مدل ایجاد نخواهد کرد. در بررسی رابطه وثایق تسهیلات دریافتی و حق الزحمه حساسی مطابق جدول ۵، از مدل رگرسیونی حداقل مربعات تعمیم یافته استفاده شده است و آماره F به دست آمده ۹۵/۲۰۲ و نیز سطح معناداری (۰/۰۰۰) با فرض اطمینان ۹۵ درصد می‌توان بیان کرد که مدل در کل از معناداری خوبی برخوردار است. و همچنین ضریب تعیین برابر با ۰/۹۲۲ است. برای اطمینان بیشتر نسبت به معنادار بودن ضریب تعیین به ضریب تعیین تعدیل شده نیاز داریم با توجه به این که ضریب تعیین تعدیل شده برابر ۰/۹۱۲ است و اختلاف آن با ضریب تعیین بسیار کم است نشان می‌دهد که متغیرهای انتخابی برای تخمین مدل به درستی انتخاب شده‌اند. آماره دوربین واتسون در مدل رگرسیون برابر با ۱/۶۶۰ است که نشان می‌دهد بین باقیمانده‌های مدل همبستگی متوالی وجود ندارد. نتیجه تخمین مدل مطابق جدول ۶، بیانگر این است که ضریب متغیر مستقل (وثایق تسهیلات دریافتی) برابر (۰/۳۳۲) و مثبت است و از آنجایی که سطح معناداری این متغیر (۰/۰۰۲) و کمتر از ۵ درصد است در نتیجه می‌توان گفت از لحاظ آماری این متغیر در سطح ۵ درصد معنادار است به عبارتی بین وثایق تسهیلات دریافتی و حق الزحمه حساسی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد در واقع هرچه وثایق تسهیلات دریافتی بیشتر باشد باعث افزایش حق الزحمه حساسی می‌شود.

¹ Generalized least square

جدول ۶. نتایج تخمین فرضیه اول

متغیر	ضریب	آماره t	معناداری	عامل تورم واریانس
عرض از مبدا	-۴/۷۷۰	-۱۹/۴۰۱	۰/۰۰۰	—
وثایق تسهیلات دریافتی	۰/۳۳۲	۳/۱۰۵	۰/۰۰۲	۱/۳۱۶
اندازه شرکت	۰/۷۶۸	۵۲/۰۰۲	۰/۰۰۰	۱/۱۰۴
نسبت حساب‌های دریافتی و موجودی‌ها به مجموع دارایی‌ها	۰/۶۴۵	۸/۲۳۶	۰/۰۰۰	۱/۲۳۵
اهرم مالی	۰/۱۷۶	۱/۶۸۶	۰/۰۹۲	۲/۰۱۱
نسبت جاری	۰/۰۴۵	۲/۷۱۳	۰/۰۰۶	۱/۶۳۴
بازده دارایی‌ها	-۰/۳۴۹	-۲/۷۹۷	۰/۰۰۵	۱/۵۱۲
زیان خالص شرکت	۰/۰۶۳	۱/۲۵۳	۰/۲۱۰	۱/۱۰۲
اظهار نظر تعدیل شده	۰/۰۷۷	۳/۳۳۳	۰/۰۰۰	۱/۰۴۲
نوع موسسه حسابرسی	۰/۳۶۱	۷/۸۲۶	۰/۰۰۰	۱/۰۴۸
تغییرات حسابرسی	۰/۰۱۷	۰/۸۵۶	۰/۳۹۲	۱/۰۶۶
مالکیت دولتی	۰/۰۶۸	۱/۲۷۸	۰/۲۰۱	۱/۰۲۹
تاخیر در گزارش حسابرسی	۰/۰۲۳	۱/۰۰	۰/۳۱۷	۱/۰۹۳
آماره f (معناداری) ۹۵/۲۰۲ (۰/۰۰۰)	R^2 (ضریب تعیین) ۰/۹۲۲			
دوربین واتسون ۱/۶۶۰	R^2 (ضریب تعیین تعدیل شده) ۰/۹۱۲			

فرضیه دوم: شاخص عامل تورم واریانس در جدول ۷، برای تمامی متغیرها کمتر از ۱۰ به دست آمده است و نشان دهنده این است که هم خطی مشکلی برای نتیجه‌گیری مدل ایجاد نخواهد کرد. در بررسی رابطه وثایق تسهیلات دریافتی و حق الزحمه حسابرسی با تاکید بر مسئولیت اجتماعی مطابق از مدل رگرسیونی حداقل مربعات تعمیم یافته استفاده شده است. و آماره F بدست آمده ۱۰۸/۵۹۵ و نیز سطح معناداری (۰۰۰۰) با فرض اطمینان ۹۵ درصد می توان بیان کرد که مدل در کل از معناداری خوبی برخوردار است. و همچنین ضریب تعیین برابر با ۰/۹۳۲ است. برای اطمینان بیشتر نسبت به معنادار بودن ضریب تعیین به ضریب تعیین تعدیل شده نیاز داریم با توجه به این که ضریب تعیین تعدیل شده برابر ۰/۹۲۳ است و اختلاف آن با ضریب تعیین بسیار کم است نشان می‌دهد که متغیرهای انتخابی برای تخمین مدل به درستی انتخاب شده‌اند. آماره دوربین واتسون در مدل رگرسیون برابر با ۱/۶۹۷ است که نشان می‌دهد بین باقیمانده‌های مدل همبستگی متوالی وجود ندارد. نتیجه تخمین مدل بیانگر این است که ضریب متغیر وثایق تسهیلات دریافتی مثبت و معنادار است. و همچنین در بررسی رابطه بین وثایق تسهیلات دریافتی و حق الزحمه حسابرسی با تاکید بر مسئولیت اجتماعی، ضریب وثایق تسهیلات دریافتی * مسئولیت اجتماعی برابر (۵/۶۴۲-) و منفی است و از آنجایی که سطح معناداری این متغیر (۰/۰۰۰) و کمتر از ۵ درصد است در نتیجه می‌توان گفت از لحاظ آماری این متغیر در سطح ۵ درصد معنادار است با توجه به مطالب ذکر شده فوق می‌توان این نتیجه را گرفت که مسئولیت اجتماعی بر رابطه بین وثایق تسهیلات دریافتی و حق الزحمه حسابرسی اثر منفی و معناداری دارد.

جدول ۷. نتایج تخمین فرضیه دوم

متغیر	ضریب	آماره t	معناداری	عامل تورم واریانس
عرض از مبدا	-۵/۱۵۰	-۲۱/۶۱۶	۰/۰۰۰	—
وثایق تسهیلات دریافتی	۱/۵۱۷	۸/۹۱۷	۰/۰۰۰	۴/۱۲۰

متغیر	ضریب	آماره t	معناداری	عامل تورم واریانس
مسئولیت اجتماعی	۴/۷۲۱	۱۰/۰۹۹	۰/۰۰۰	۱/۲۹۳
وثایق تسهیلات دریافتی * مسئولیت اجتماعی	-۵/۶۴۲	-۷/۶۱۰	۰/۰۰۰	۳/۹۴۷
اندازه شرکت	۰/۷۲۰	۴۹/۱۳۲	۰/۰۰۰	۱/۱۹۹
نسبت حساب‌های دریافتی و موجودی‌ها به مجموع دارایی‌ها	۰/۶۵۴	۹/۳۲۲	۰/۰۰۰	۱/۲۶۱
اهرم مالی	۰/۱۲۴	۱/۳۶۴	۰/۱۷۲	۲/۲۲۰
نسبت جاری	۰/۰۳۷	۲/۲۳۱	۰/۰۲۵	۱/۷۵۲
بازده دارایی‌ها	-۰/۳۹۱	-۳/۲۰۵	۰/۰۰۱	۱/۵۲۸
زیان خالص شرکت	۰/۰۲۲	۰/۵۱۲	۰/۶۰۸	۱/۱۳۷
اظهار نظر تعدیل شده	۰/۰۷۴	۳/۳۷۱	۰/۰۰۰	۱/۰۴۶
نوع موسسه حسابرسی	۰/۴۰۱	۸/۷۳۱	۰/۰۰۰	۱/۰۴۴
تغییرات حسابرسی	۰/۰۱۶	۰/۸۹۷	۰/۳۶۹	۱/۰۵۸
مالکیت دولتی	۰/۰۵۷	۱/۱۵۳	۰/۲۴۹	۱/۰۳۸
تاخیر در گزارش حسابرسی	۰/۰۳۱	۰/۹۴۶	۰/۳۴۴	۱/۱۲۶
آماره f (معناداری مدل) ۱۰۸/۵۹۵ (۰/۰۰۰)		R^2 (ضریب تعیین) ۰/۹۳۲		
دوربین واتسون ۱/۶۹۷		R^2 (ضریب تعیین تعدیل شده) ۰/۹۲۳		

نتیجه‌گیری

هدف اصلی این تحقیق بررسی رابطه بین وثایق تسهیلات دریافتی بر حق الزحمه حسابرسی با تأکید بر مسئولیت اجتماعی در شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران است. با توجه به مبانی نظری می‌توان گفت با وجود مشکلات و موارد اشتباه در فعالیت وثایق تسهیلات دریافتی، حسابرسان احتمال دارد با افزایش دامنه آزمون‌های رعایت، فرآیند حسابرسی خود را افزایش دهند که این باعث افزایش حق الزحمه حسابرسی می‌شود. (چانگ و هونگ، ۲۰۰۰)^۱ تضمین وام به علت کاهش سودآوری روی عملکرد شرکت تأثیر منفی می‌گذارد. تضمین وام باعث تشدید ریسک‌های مالی و عملیاتی می‌شود (بلازی و ویل، ۲۰۱۳)^۲. ریسک مالی با حق الزحمه حسابرسی رابطه مثبت و معناداری دارد بدین معناست که استفاده از بدهی ضمن ایجاد قابل ملاحظه هزینه ثابت موجب افزایش اهرم مالی و در نتیجه ریسک شرکت می‌شود که این موجب می‌شود حق الزحمه حسابرسی افزایش یابد و همچنین بین ریسک عملیاتی و حق الزحمه حسابرسی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد بدین معنی است که با استفاده مزایایی که مدیران شرکت‌ها از اطلاعات نامتقارن به دست می‌آورند موجب می‌شود بر علیه منافع مالکیت رفتار فرصت طلبانه داشته باشند و با گمراه کردن ذی‌نفعان نسبت به عملکرد اقتصادی، سود را مدیریت کنند و ضمن ارائه اطلاعات مالی در صدد آن هستند که هزینه نمایندگی را کاهش دهند و به علت نظارت بر عملکرد مدیران، قضاوت حسابرسان مستقل مطرح می‌شود بنابراین افزایش ریسک عملیاتی منجر به افزایش تمرکز حسابرسان و به دنبال آن حق الزحمه حسابرسی را افزایش می‌دهد (آدین فر و همکاران، ۲۰۱۹). نتایج حاصل از فرضیه اول حاکی از آن است که بین وثایق تسهیلات دریافتی و حق الزحمه حسابرسی رابطه معناداری وجود دارد با توجه به مثبت بودن این رابطه می‌توان گفت که افزایش در وثایق تسهیلات دریافتی موجب افزایش در حق الزحمه حسابرسی می‌شود. احتمالاً وام گیرنده اعتبار دریافتی به جای پروژه مشخص شده در قرارداد وام، در یک پروژه پر مخاطره سرمایه‌گذاری کند و بانک‌ها به علت این که از وام گیرنده وثیقه دریافت می‌کنند دیگر انگیزه کافی برای نظارت بر فعالیت‌های وام گیرنده را ندارند و بانک و تضمین کنندگان در ازاء اتکا به گزارش حسابرسی این تضمین اعتبار را انجام

¹ Chang & Hong

² Blazy & Weill

می‌دهند و در صورتی که وام گیرنده به دلایلی همچون ورشکستگی و عدم تداوم فعالیت نتواند بدهی خود را بازپرداخت نماید باعث به وجود آمدن ریسک دعوی قضایی علیه حسابرسان از طرف بانک‌ها و تضمین کنندگان می‌شود و حسابرسان برای کاهش ریسک عدم کشف دامنه‌آزمون‌های رعایت و فرآیند حسابرسی را افزایش می‌دهند که این امر موجب افزایش حق‌الزحمه حسابرسی می‌شود (وانگ و همکاران، ۲۰۲۰). به عبارتی به علت ریسک‌های موجود در فعالیت‌های وثایق تسهیلات دریافتی موجب افزایش روش‌های حسابرسی می‌شود که نتیجه آن بالا رفتن حق‌الزحمه حسابرسی می‌باشد. بنابراین فرضیه اول پژوهش تایید و نتایج این فرضیه با پژوهش (وانگ و همکاران، ۲۰۲۰) مطابقت دارد. نتایج فرضیه دوم بیانگر آن است که مسئولیت اجتماعی بر رابطه بین وثایق تسهیلات دریافتی و حق‌الزحمه حسابرسی تأثیر گذار است و سطح معناداری برای متغیر (وثایق تسهیلات دریافتی * مسئولیت اجتماعی) کمتر از ۵ درصد است. و باتوجه به منفی بودن ضریب، وثایق تسهیلات دریافتی * مسئولیت اجتماعی می‌توان گفت که مسئولیت اجتماعی شرکت رابطه بین وثایق تسهیلات دریافتی و حق‌الزحمه حسابرسی (به علت اطلاعات اضافی موجود در گزارش‌های مسئولیت اجتماعی) را ضعیف می‌کند و همچنین اطلاعات مربوط به حفاظت از منافع اعتباردهندگان در گزارش‌های مسئولیت اجتماعی می‌تواند برای ارزیابی فعالیت‌های تضمین وام پيامدهای با اهمیتی داشته باشد و مدیران شرکت‌ها به علت مسئولیت اجتماعی و رفتار اخلاقی که دارند کمتر دست به پنهان‌کاری اخبار بد (محافظه‌کاری) و مدیریت سود می‌زنند که این عوامل نیز می‌تواند باعث کاهش ریسک حسابرسی و حق‌الزحمه حسابرسی شود (لی، ۲۰۱۷). (نگیوبین و همکاران، ۲۰۱۹) نشان دادند شرکت‌ها برای حفظ شهرت و اعتبار خود نزد جامعه اقدام به سرمایه‌گذاری در زمینه مسئولیت اجتماعی می‌کنند و با افزایش شفافیت اطلاعات و صداقت به دنبال کاهش عدم تقارن اطلاعاتی هستند. بنابراین فرضیه دوم پژوهش تایید و نتایج این فرضیه با پژوهش (وانگ و همکاران، ۲۰۲۰) مطابقت دارد.

پیشنهاد‌های تحقیق

به علت این‌که در بررسی وثایق تسهیلات دریافتی به عنوان یکی از عوامل ایجاد ریسک صاحبکار که موجب افزایش حق‌الزحمه حسابرسی شده است به سرمایه‌گذاران پیشنهاد می‌شود هنگام افشای تسهیلات دریافتی توسط شرکت‌ها در معاملات بورس احتیاط کنند (هیجانی تصمیم‌گیری نکنند). و بانک‌ها در هنگام اعطای وام و دریافت وثیقه اهتمام لازم را به عمل آورند و در صورت اعطای وام به شرکت‌ها پس از اعطای تسهیلات بر روی پروژه‌های مشخص شده در قرارداد وام نظارت لازم را داشته باشند و از این طریق از سرمایه‌گذاری شرکت‌ها در پروژه‌های پر مخاطره و صوری بجای پروژه‌های مشخص شده در قرارداد وام جلوگیری به عمل آورند. و بورس اوراق بهادار شرکت‌ها را ملزم به افشای کامل حق‌الزحمه حسابرسی در یادداشت‌های توضیحی صورت‌های مالی نمایند. از آنجایی که در هنگام اعطای وام به شرکت‌ها و تعیین میزان وثیقه آن، بانک‌ها به صورت‌های مالی که توسط حسابرسان مستقل مورد ارزیابی قرار گرفته‌اند اتکاء کرده و آن را مبنای کار خود قرار می‌دهند در زمینه تعیین میزان حق‌الزحمه حسابرسی و میزان دامنه رسیدگی و استفاده از حسابرسان با تجربه و همچنین میزان شهرت و اعتبار موسسات حسابرسی متناسب با میزان تسهیلات دریافتی شرکت‌ها جامعه حسابداران رسمی قوانین لازم را وضع نماید تا ضمن افزایش مسئولیت تضامنی حسابرسان، کیفیت کار حسابرسی نیز افزایش یابد. در پژوهش‌های آتی به پژوهشگران پیشنهاد می‌شود این پژوهش را به تفکیک شرکت‌ها بر اساس صنعت مورد بررسی و تحلیل قرار دهند و با نتایج این پژوهش مقایسه کنند و همچنین پژوهش را به تفکیک وثایق تسهیلات دریافتی کوتاه مدت و بلند مدت در دوره زمانی طولانی‌تر نیز مورد بررسی قرار دهند و با نتایج این پژوهش مقایسه کنند.

محدودیت‌های تحقیق

- ۱- با توجه به این که برای محاسبه متغیرها از بهای تمام شده تاریخی استفاده شده در صورت تعدیل اطلاعات صورت‌های مالی بر مبنای تورم ممکن است نتایج پژوهش متفاوت از نتایج فعلی باشد.
- ۲- برای محاسبه حق الزحمه حسابرسی از اطلاعات هزینه حسابرسی در یادداشت‌های توضیحی قسمت هزینه اداری و تشکیلاتی و گزارش‌های هیئت مدیره استفاده شده است و به علت این که در تعداد زیادی از شرکت‌ها اطلاعات این متغیر افشاء نمی‌گردد در نتیجه این امر باعث می‌شود که نتایج این پژوهش را نتوان به این گونه شرکت‌ها تعمیم داد.
- ۳- در گردآوری اطلاعات متغیرها از صورت‌های مالی و گزارش‌های هیئت مدیره استفاده شده است در صورتی که در انتشار این اطلاعات صداقت و درستی رعایت نگردیده باشد باعث می‌شود نتایج حاصله را نیز مورد شک و تردید قرار دهد.

References

- Almeida, B., & Silva, A. (2019). Audit fees and financial crisis: Evidence from the spanish manufacturing industries. *Contaduría y Administración*, 65(1), 1-22. <https://doi.org/10.22201/fca.24488410e.2020.1909>
- Attig, N., El Ghouli, S., Guedhami, O., & Suh, J. (2013). Corporate Social Responsibility and Credit Ratings. *Journal of Business Ethics*, 117(4), 679-694. <https://doi.org/10.1007/s10551-013-1714-2>
- Azinfar, K., Ghodratozeran, A., & Norouzi, M. (2019). The Impact of Risk Dimensions on Audit Pricing. *Financial Accounting and Auditing Research*, 11(44), 155-174. https://faar.ctb.iau.ir/article_670322_ef83a90e09248147f9f986b95aa883dd.pdf
- Berkman, H., Cole, R. A., & Fu, L. J. (2009). Expropriation through loan guarantees to related parties: Evidence from China. *Journal of Banking & Finance*, 33(1), 141-156. <https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2007.11.001>
- Blazy, R., & Weill, L. (2013). Why do banks ask for collateral in SME lending? *Applied Financial Economics*, 23(13), 1109-1122. <https://doi.org/10.1080/09603107.2013.795272>
- Brazel, J. F., Jones, K. L., & Zimbelman, M. F. (2009). Using nonfinancial measures to assess fraud risk. *Journal of accounting research*, 47(5), 1135-1166. <https://doi.org/10.1111/j.1475-679X.2009.00349.x>
- Calcagnini, G., Farabullini, F., & Giombini, G. (2014). The impact of guarantees on bank loan interest rates. *Applied Financial Economics*, 24(6), 397-412.
- Carcello, J. V., & Palmrose, Z-V. (1994). Auditor litigation and modified reporting on bankrupt clients. *Journal of accounting research*, 32, 1-30. <https://doi.org/10.2307/2491436>
- Chang, S. J., & Hong, J. (2000). Economic performance of group-affiliated companies in Korea: Intragroup resource sharing and internal business transactions. *Academy of Management journal*, 43(3), 429-448. <https://doi.org/10.2307/1556403>
- Cho, S. Y., Lee, C., & Pfeiffer, R. J. (2013). Corporate social responsibility performance and information asymmetry. *Journal of Accounting and Public Policy*, 32(1), 71-83. <https://doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2012.10.005>
- Darabi, R., Vaghfi, S. H., & Salmanian, M. (2016). Investigating the Relationship between Social Responsibility Reporting and the Value and Risk of Companies Listed on the Tehran Stock Exchange. *Quarterly Journal of Value and Behavioral Accounting*, 1(2), 193-213. <https://www.sid.ir/paper/260482/fa>

- Du, S., Xu, X., & Yu, K. (2020). Does corporate social responsibility affect auditor-client contracting? Evidence from auditor selection and audit fees. *Advances in Accounting*, 51(2), 100499. <https://doi.org/10.1016/j.adiac.2020.100499>
- Fisman, R., & Wang, Y. (2010). Trading favors within Chinese business groups. *American Economic Review*, 100(2), 429-433. <https://doi.org/10.1257/aer.100.2.429>
- Foroughi Abari, M., Foroughi, D., & Kazemi, I. (2020). Analysis of the Impact of Bankruptcy Risk Estimation on Auditor Conservatism. *Journal of Accounting Knowledge*, 11(3), 67-97. <https://doi.org/10.22103/jak.2020.15009.3129>
- Gao, F., Liscic, L. L., & Zhang, I. X. (2014). Commitment to social good and insider trading. *Journal of Accounting and Economics*, 57(2-3), 149-175. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2014.03.001>
- Ge, W., & Liu, M. (2015). Corporate social responsibility and the cost of corporate bonds. *Journal of Accounting and Public Policy*, 34(6), 597-624. <https://doi.org/10.1016/j.accpubpol.2015.05.008>
- Guiral, A., Guillamon Saorin, E., & Blanco, B. (2014). Are auditor opinions on internal control effectiveness influenced by corporate social responsibility? Available at SSRN 2485733. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2485733>
- Hassas Yeganeh, Y., & Barzegar, G. (2013). Identifying the Components and Indicators of Corporate Social Responsibility in Iran. *socio-cultural Development Studies*, 2(1), 209-234. <http://journals.sabz.ac.ir/scds/article-1-67-fa.html> <http://journals.sabz.ac.ir/scds/article-1-67-fa.pdf>
- Hay, D. (2013). Further Evidence from Meta-Analysis of Audit Fee Research. *International Journal of Auditing*, 17(2), 162-176. <https://doi.org/10.1111/j.1099-1123.2012.00462.x>
- Hoi, C. K., Wu, Q., & Zhang, H. (2013). Is corporate social responsibility (CSR) associated with tax avoidance? Evidence from irresponsible CSR activities. *The accounting review*, 88(6), 2025-2059. <https://doi.org/10.2308/accr-50544>
- Houston, R. W., Peters, M. F., & Pratt, J. H. (2005). Nonlitigation risk and pricing audit services. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 24(1), 37-53. <https://doi.org/10.2308/aud.2005.24.1.37>
- Huang, X. B., & Watson, L. (2015). Corporate social responsibility research in accounting. *Journal of Accounting Literature*, 34(1), 1-16. <https://doi.org/10.1016/j.acclit.2015.03.001>
- Jamei, R., & Lotfi Joo, N. (2021). The Impact of Political Relations on Auditor's Opinion with Emphasis on Market Characteristics of Companies Listed on the Tehran Stock Exchange. *Karafan Quarterly Scientific Journal*, 18(2), 55-72. <https://doi.org/10.48301/kssa.2021.128445>
- Kasamani, T., & Mostafa, R. (2020). Examining the indirect effect of corporate social responsibility on firm performance: an empirical study in Lebanon. *Middle East Journal of Management*, 7(1), 75-92. <https://doi.org/10.1504/MEJM.2020.105226>
- Kinney, W. R., & McDaniel, L. S. (1989). Characteristics of firms correcting previously reported quarterly earnings. *Journal of Accounting and Economics*, 11(1), 71-93. [https://doi.org/10.1016/0165-4101\(89\)90014-1](https://doi.org/10.1016/0165-4101(89)90014-1)
- L'Etang, J. (1995). Ethical corporate social responsibility: A framework for managers. *Journal of Business Ethics*, 14(2), 125-132. <https://doi.org/10.1007/BF00872017>
- Lee, D. (2017). Corporate Social Responsibility and Management Forecast Accuracy. *Journal of Business Ethics*, 140(2), 353-367. <https://doi.org/10.1007/s10551-015-2713-2>

- Liu, B., Cullinan, C., Zhang, J., & Wang, F. (2016). Loan guarantees and the cost of debt: evidence from China. *Applied Economics*, 48(38), 3626-3643. <https://doi.org/10.1080/00036846.2016.1142658>
- Lu, C-W., & Chueh, T-S. (2015). Corporate social responsibility and information asymmetry. *Journal of applied finance and banking*, 5(3), 105-122. http://www.sciencpress.com/Upload/JAFB/Vol%205_3_8.pdf
- Lu, L. Y., Shailer, G., & Yu, Y. (2017). Corporate Social Responsibility Disclosure and the Value of Cash Holdings. *European Accounting Review*, 26(4), 729-753. <https://doi.org/10.1080/09638180.2016.1187074>
- Martínez-Ferrero, J., Gallego-Álvarez, I., & García-Sánchez, I. M. (2015). A Bidirectional Analysis of Earnings Management and Corporate Social Responsibility: The Moderating Effect of Stakeholder and Investor Protection. *Australian Accounting Review*, 25(4), 359-371. <https://doi.org/10.1111/auar.12075>
- Nguyen, V. H., Agbola, F. W., & Choi, B. (2019). Does corporate social responsibility reduce information asymmetry? Empirical evidence from Australia. *Australian Journal of Management*, 44(2), 188-211. <https://doi.org/10.1177/0312896218797163>
- Nik kar, j., Hamidi, E., & Jalili, A. (2017). Effects of Corporate Social Responsibility on Sticky Cost Behavior. *Empirical Research in Accounting*, 7(1), 1-28. <https://doi.org/10.22051/jera.2017.8651.1161>
- Noshadi, M., Khodadadi, V., Vaez, S. A., & Hoseinzadeh, A. H. (2019). Development of audit services pricing model. *Journal of Accounting Advances*, 10(2), 283-318. <https://doi.org/10.22099/JAA.2018.27523.1650>
- Riding, A. L., & Haines, G. (2001). Loan guarantees: Costs of default and benefits to small firms. *Journal of Business Venturing*, 16(6), 595-612. [https://doi.org/10.1016/S0883-9026\(00\)00050-1](https://doi.org/10.1016/S0883-9026(00)00050-1)
- Sadraei, G. S., MohammadRezaei, F., gholami Jamkarani, R., & Faraji, O. (2021). Audit Fee Model in Iran: First Evidence from a Mixed Method. *Journal of Accounting Advances*, 13(1), 191-224. <https://doi.org/10.22099/jaa.2021.40339.2125>
- Simunic, D. A. (1980). The pricing of audit services: Theory and evidence. *Journal of accounting research*, 18(1), 161-190. <https://doi.org/10.2307/2490397>
- Stanley, J. D. (2011). Is the audit fee disclosure a leading indicator of clients' business risk? *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 30(3), 157-179. https://doi.org/10.2308/a_jpt-10049
- Wang, F., Xu, L., Guo, F., & Zhang, J. (2020). Loan Guarantees, Corporate Social Responsibility Disclosure and Audit Fees: Evidence from China. *Journal of Business Ethics*, 166(2), 293-309. <https://doi.org/10.1007/s10551-019-04135-6>
- Wang, L., & Tuttle, B. (2014). Using corporate social responsibility performance to evaluate financial disclosure credibility. *Accounting and Business Research*, 44(5), 523-544. <https://doi.org/10.1080/00014788.2014.922408>
- Xie, Z. H., & Cui, X. G. (2006). Risk-based auditing: mechanism and application. *China Accounting Review*, 7, 15-20.
- Yeung, G. (2009). How banks in China make lending decisions. *Journal of Contemporary China*, 18(59), 285-302. <https://doi.org/10.1080/10670560802576034>
- Zarepour, S., & farhadi andarabi, S. (2018). The Impact of Political Connections on Audit Fees and the choice of an Independent Auditor. *Journal of Accounting and Management Vision*, 1(3), 28-42. http://www.jamv.ir/article_76787_e40aa3d72a0b82397d56ca492471a7b8.pdf